
Piotrkowskiej archiwistyki drogi do niepodległości

W dniu 7 lutego 1919 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał „Dekret o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami”. Wydarzenie to stanowi historyczny punkt odniesienia dla doniosłego jubileuszu 100-lecia archiwów państwowych w niepodległej Polsce. W 1919 r. swoją działalność rozpoczęło również Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim. Jak wyglądały piotrkowskiej archiwistyki drogi do niepodległości...?

Tradycje archiwalne Piotrkowa Trybunalskiego sięgają swoimi korzeniami XIV wieku, kiedy to powołano w mieście urząd starosty. Był to urząd ziemski utworzony przez króla Czech (od 1283 r.) i Polski (od 1300 r.) Wacława II (1271-1305), w ramach którego starosta grodowy *capitaneus cum iurisdictione* pełnił władzę zwierzchnią w powierzonym jego pieczy grodzie. Nierozerwalnie z urzędem starosty związane było funkcjonowanie archiwum grodzkiego. Reprezentując władzę monarszą, starosta w imieniu króla podejmował czynności urzędowe, jako świadek czynności prawnych. Wystawiał i uwierzytelniał liczne dokumenty, które stanowiły odbicie działalności jego kancelarii prowadzonej wówczas w oparciu o księgi wpisów. Dzieje archiwów okresu Polski przedrozbiorowej wiążą się w Piotrkowie także z funkcjonowaniem zarówno władz miejskich, ówczesnego sądownictwa, jak również z usytuowaniem w Piotrkowie w 1578 r. najwyższego sądu dla szlachty – Trybunału Koronnego (*Iudicium Generale Ordinarium Tribunalis Regni*), co miało miejsce za panowania króla Stefana Batorego (1575-1586).

Po ostatecznym rozgrabieniu ziem polskich w 1795 roku przez trzech zaborców – Rosję, Prusy i Austrię, Rzeczpospolita została na ponad stulecie wymazana z mapy Europy. Nowi zarządcy przejętych terenów szybko zainteresowali się pozostawionymi przez dotychczas funkcjonujące urzędy dokumentami, niezależnie od ich postaci i zawartych w nich informacji. Często bezcenne archiwalia stały się swoistym łupem nowych włodarzy, którzy podchodzili do nich z różnym nastawieniem. Okres zaborów – który dla Piotrkowa rozpoczął się wraz z II rozbiorem Polski w 1793 r. – w „archiwalnych” dziejach naszego miasta to funkcjonowanie jednego z archiwów akt dawnych, którego zasób (tj. akta z okresu I RP) stopniowo przewieziono do Warszawy. Zorganizowane w 1828 r. Archiwum Akt Dawnych w Piotrkowie zakończyło swoje funkcjonowanie w drugiej połowie tego stulecia. Również w tym czasie na terenie miasta funkcjonowały archiwa szeregu urzędów administracji rosyjskiej – z archiwum Rządu Gubernialnego Piotrkowskiego na czele.

178

1868
11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Archiwariusz
akt dawnych
Subernej Petrokowskiej
w Petrokowie
dnia 22 kwietnia 1868 roku
N. 11.

Dr. Pawłowski Magistru
miasta Subernej alnego
Petrokowa.
1868

Deszłona po N. 2. przed dniem 14-go października N. 120.
czyliże nad osyde odzwie Magistru dnia 14-go kwietnia 1868
po N. 120 tej nadzwyczajności kosztu kopja deszłona Subernej al-
nego Petrokowskiego dnia 14-go kwietnia 1868, a pierwotnego
się na polecenie Dyrektora Głównego Pierwszego w Komis-
ji Państwowej Spraw Wewnętrznych dnia 22 kwietnia 1868
aby wniósłaby deszłona holobowany list miasto Petro-
kowskie i wniósłby deszłona nadzwyczajności, w tym celu wykonałowa-
niam Subernej alnego, listu, (zaw. itd.) - przedat był:
1. deszłona holobowany w tym celu ofiarom.
2. deszłona Subernej alnego. Chwytłogi chary Subernej alnego, Uniwersalów itp.
3. deszłona " Subernej alnego, Polach i lechów i inne podobne.
w tym celu dyktandaja przyprawiającej nadzwyczajności, jako Tura
stole przyprawiającej, a wynoszącej deszłona 1. f. j. deszłona.
a wniósłby nadzwyczajności, dotychczas nieodebrał, przedzwyczaj-
nie być widzi okadawa, jako wola Pawła i Pierwszego dla Archiwów
akt dawnych Subernej alnego Wypisze Władze Subernej alnego; tudzież, na przy-
kazanie się przyprawiającej i jako najuprzejmiej, upraszać o wskaza-
wanie listu, a wniósłby Subernej alnego o odpowiedź o ileby i mo-
głoby.

Goldmann
miejscowość przedzwyczajności
miejscowość przedzwyczajności
11.

Przypisuje miasto

Pismo Archiwariusza Akt Dawnych Guberni Piotrkowskiej do Magistratu miasta Piotrkowa, 1868 r.

179
up. 1426-1-18
m. 179.
do
Magistratu
miasta Gubernialnego
Petrokowa.
2703.

ARCHIMARQUE

akt daimnych.

Gubernij Petrokowskiej.

w Petrokowie.

dnia 10 Maja 1868 roku
N° 81.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Komunikacja kopia: Prezydenta Komisji Gubernij
Sprawiedliwości dnia 24 stycznia 1868 r. N° 1021 i
Gubernij Petrokowskiej dnia 10 lutego 1868 r. N° 1022 a nadto w odwołaniu w następstwie do
tegoż Gubernij Petrokowskiej dnia 1/2 marca 1868 r. N° 1023.

Nie będąc w możności takowego nadzoru, który w Archiwum
jego do czasu następującego, opisał i przedstawił w
dokładzie miastu Petrokowskiej, a przez to do akt
wniesionych; nie miałoby jakoby dowody w oryginalu
niepozostają.

Nie mając zaś i potwierdzenia i mapy oryginalnej w magistracie
niejednemu znalazła się: gdyż takowe jednorazowo 1863
przebiegało, opisał w następstwie jakichś lat i dat, i wro-
cił spis treści, nadto; i takowe do tychczas tamże znajdował
się powinien.

Uprasza jako najuprzejmiej Magistrat, o polecenie
temu do kogo to przynależałoby, aby nadzór czynny na proce-
sach wyprawianym Prezydenta i Gubernij Petrokowskiej
do ich pieczęci i daty. Wyższe nadzór mający się do
wspisani wiadomości i daty.

Wyższego straszenia, niech egi być narządem i powodem
potwierdzenia na odpowiedź i datę, dnia oznaczoną.

Goldmann

Przywilej

Pismo Archiwariusza Akt Dawnych Guberni Piotrkowskiej do Magistratu miasta Piotrkowa, 1868 r.

Wieża kościoła pw. św. Jakuba w Piotrkowie – jedno z miejsc przechowywania piotrkowskich archiwaliów.

Wybuch Wielkiej Wojny w 1914 r., największego w dotychczasowej historii konfliktu zbrojnego oraz następstwa jakie wojna za sobą niosła, odcisnęły swoje piętno na wszystkich aspektach życia społeczno-gospodarczego i kulturalnego państw biorących w niej udział. Również w dziejach archiwów polskich wojna ta zaznaczyła się poważnymi stratami w zasobach archiwalnych. Mieszkańcy Piotrkowa o wybuchu I wojny światowej dowiedzieli się z 30 numeru *Kroniki Piotrkowskiej* z dnia 29 lipca 1914 r. W przeciągu następnych dni miasto będące stolicą guberni zaczęły opuszczać ewakuowane w głąb Imperium Rosyjskiego urzędy, wywożąc ze sobą najważniejszą dla nich dokumentację. Ewakuowane urzędy i ich archiwa trafiły docelowo w różne części Rosji, m.in. do: Kazania, Moskwy, Saratowa, Smoleńska i Riazania. Przykładem tego, co się wówczas działo, są losy archiwaliów piotrkowskich urzędów gubernialnych. Część dokumentów została ewakuowana wraz z personelem urzędniczym i ich mieniem do Smoleńska i Saratowa. Reszta archiwaliów, przygotowana na początku sierpnia 1914 roku do ewakuacji pozostała na miejscu, bez jakiegokolwiek opieki. 29 grudnia 1915 r. – już podczas austro-węgierskiej okupacji (1914-1918), C. i K. Generał-Gubernator w Lublinie Karl von Kuk w piśmie przesłanym do Komendy Powiatowej w Piotrkowie nakazał sporządzenie wykazu archiwów i rejestru urzędów rosyjskich, których akta nie były ewakuowane w 1914 r. i znajdowały się na terenie powiatu piotrkowskiego. Nakazał on również dokonanie oględzin stanu fizycznego akt i ich zabezpieczenia. Dnia 12 lutego 1916 r. Komenda Powiatowa w Piotrkowie udzieliła wyczerpującej odpowiedzi, wymieniając wszystkie miejsca, w których zgromadzone były akta byłych urzędów administracji rosyjskiej. W raporcie tym stwierdzono między innymi, że odnalezione akta były nieuporządkowane, ale dobrze zabezpieczone. Celem zabezpieczenia archiwaliów przed zniszczeniem w pożodze wojennej, w różnych, niezależnie od siebie działających środowiskach, podjęto konkretne działania zmierzające do ich ochrony. Miały one na uwadze zarówno te materiały archiwalne, które znalazły się już w zasobach archiwów, jak i te dokumenty, które pozostawały nadal w registraturach i kancelariach urzędów administracji władz zaborczych, tak jak miało to miejsce w Piotrkowie. Austriacy, po zorganizowaniu władz administracyjnych, podjęli energiczne działania w zakresie rozpoznania i zabezpieczenia materiałów archiwalnych pozostawionych przez instytucje rosyjskie.

LOKAL DEPARTAMENTU WOJSKOWEGO N. K. N. W PIOTRKOWIE,

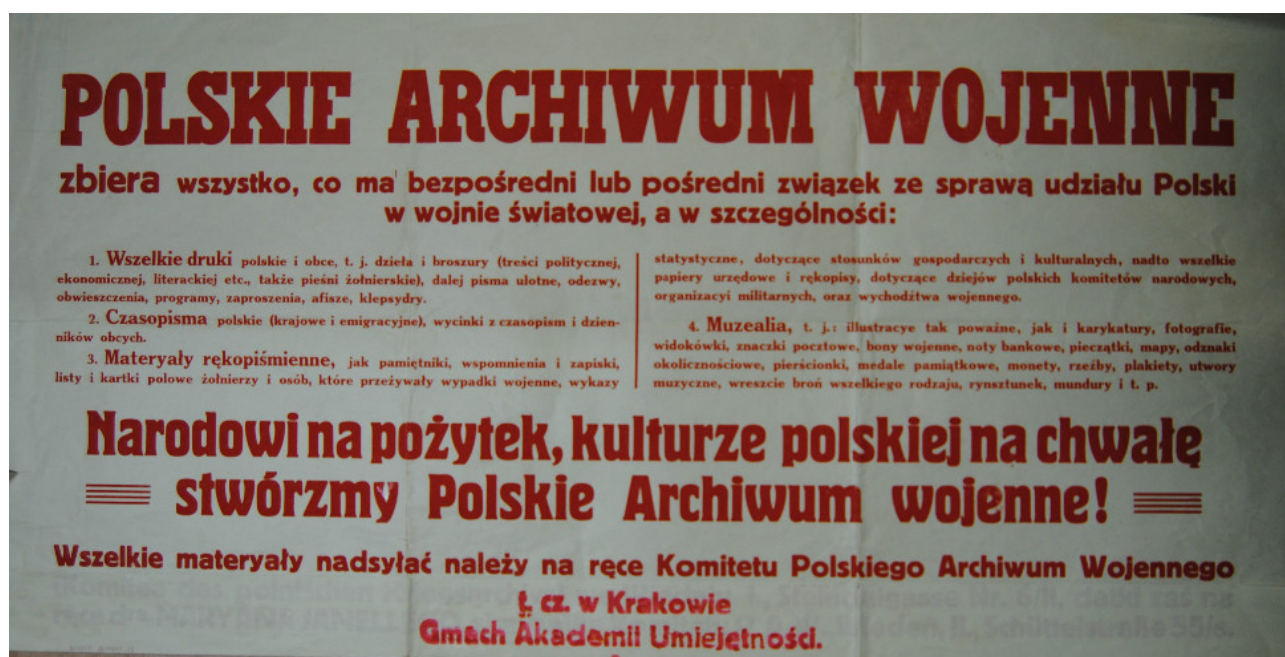

Lokal Departamentu Wojskowego NKN w Piotrkowie (lata I wojny światowej),
w którym urzędowali oficerowie Legionów Polskich, nadzorujący akcję zabezpieczania archiwaliów.

Staatst. übergegangen und alle Ba-
lückenheiten wurden als Kassenre-

2.) Das Archiv des ehemaligen russischen Kreisgerichtes befindet sich teilweise in den Räumlichkeiten des Grundbuchamtes unter Aufsicht des Grundbuchsrichter Kraus, teilweise wurde es zurückgelassen in den Räumlichkeiten in welchen es bei Beziehung des ehe-

Wśród polskich środowisk wojskowych podjęto tego typu inicjatywę, co miało bezpośredni związek z Legionami Polskimi. Do tworzenia Archiwum Legionów Polskich przystąpiono jeszcze w 1914 r., a zadania te realizował również Departament Wojskowy NKN, który pod koniec lutego 1915 r. przeniesiony został ostatecznie do Piotrkowa. Z końcem tego roku Departament Wojskowy NKN ogłosił utworzenie w Piotrkowie Archiwum Legionów Polskich. W rzeczywistości jednak archiwum to nie rozpoczęło swojej działalności w Piotrkowie.

Plakat dotyczący organizacji Polskiego Archiwum Wojennego.

Następstwem ogłoszonego w dniu 5 listopada 1916 r. aktu dwóch cesarzy, stanowiącego zapowiedź powołania z ziem zaboru rosyjskiego samodzielnego państwa, było utworzenie w dniu 6 grudnia 1916 r. Tymczasowej Rady Stanu (TRS), której Departament Polityczny w kwietniu 1917 r. utworzył Komisję Archiwalną. W lecie 1917 r. Komisja Archiwalna przeszła w podporządkowanie Departamentu Oświecenia Publicznego, a po dymisji TRS i utworzeniu Rady Regencyjnej znalazła się w składzie nowo zorganizowanego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP), najpierw jako referat, a następnie odrębny Wydział Archiwów. Ministerstwo opowiadało się m.in. za utworzeniem archiwów w Lublinie, Piotrkowie, Radomiu i Kielcach, w których możliwe byłoby przeprowadzenie prac porządkowych i udostępnianie powierzonego zasobu na potrzeby odpowiednich. W dniu 31 sierpnia 1918 r. MWRiOP postulowało do Prezydenta Ministrów o niezwłoczne uruchomienie archiwów w Lublinie i Piotrkowie, co nawiązywało do reskryptu Rady Regencyjnej *O organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami z dnia 31 lipca 1918 roku*. Pomimo zgłaszanych licznych uwag, dokument ten stanowił swoisty impuls do działań związanych z zabezpieczaniem archiwaliów i organizowaniem od podstaw sieci archiwów państwowych – jeszcze przed formalnym odzyskaniem niepodległości przez Polskę.

W teren ruszyli doświadczeni pracownicy Wydziału Archiwów Państwowych, tzw. archiwiści objazdowi. Ich zadaniem miało być zabezpieczanie dokumentacji pozostawionej na ziemiach polskich zarówno przez urzędy administracji rosyjskiej jak i wytworzone przez władze okupacyjne a pozostające często w nieładzie i bez należytej opieki. Przykładem realizacji takich działań jest praca wykonana przez dr. Wincentego Franciszka Łopacińskiego, w maju

1918 r. w Piotrkowie. W trakcie swojego pobytu mieście dokonał on lustracji stanu zabezpieczenia akt najważniejszych urzędów i instytucji. W pozostawionym sprawozdaniu wymienił miejsca składowania akt na terenie miasta oraz stan ich zabezpieczenia. W zasadzie były to te same miejsca, które wymieniane były w raporcie Komendy Powiatowej z 1916 r. W wyniku przeprowadzonej lustracji dr Wincenty Łopaciński stwierdził również, że niektóre archiwa zaginęły lub uległy rozproszeniu. W trosce o zabezpieczenie przed zniszczeniem pozostałych archiwaliów dr Łopaciński zaproponował swoim zwierzchnikom zorganizowanie na zamku w Piotrkowie lub w gmachu gimnazjum Heleny Trzcińskiej „archiwum centralnego”. W trakcie pracy, znacznej pomocy Łopacińskiemu udzielił por. dr Józef Seruga, który jako oficer cesarsko-królewskiej armii, ułatwiał mu dostęp do budynków i pomieszczeń znajdujących się pod jurysdykcją władz wojskowych. Zabezpieczaniem i gromadzeniem archiwaliów, zabytków piśmiennictwa oraz dzieł sztuki na terenie Piotrkowa zajęł się również piotrkowski oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Jego prezesem był historyk-regionalista Michał Rawita-Witanowski, który w czasie wojny gromadził informacje o piotrkowskich zbiorach archiwalnych i bibliotecznych.

Sprawozdanie z wyieczki archiwalnej do Piotrkowa
w dniach 12-23 maja 1916 r.

Archiwa urzędów b.Rządu rosyjskiego w Piotrkowie złożone są obecnie w następujących miejscach:

I. Ul. Bykowska 71. W suterrenach tego domu pod lokalem dawnej drukarni gubernialnej piotrkowskiej obecnie drukarni państwowej pod zarządem Departamentu Skarbowego b.N.K.W. Archiwum urządzone porządnie, akta złożone na półkach w 8 ubikacjach. Okna zakratowane. Znaleźliśmy tam akta b.rządu gubernialnego piotrkowskiego /administracyjne oddzielenie, wojenno-policejskie, stroitielnoje, nadto akta dotyczące kościołów rz.kat. i ewang. Kilka półek było zupełnie próżnych. Widocznie zabierano stamtąd akta, na co wskazują pozostałości po napisach.

Nadto znaleźliśmy porozrucane akta piotrkowskiego zarządu żandarnskiego - w stosunkowo niewielkiej ilości, przyczem akta mniejszej wagi.

Do tego lokalu przewieźliśmy:

- 1./ Akta i książki b.rządu gubern. piotrk., złożone na strychu domu N.7 przy ul. Sienkiewicza, w którym obecnie mieści się Szpital Cz. Krzyża,
- 2./ akta i książki b.rządu gubern. i b.ros. Sądu Okręg. piotrk./index kartkowy spraw/ złożone w gmachu b.Sądu Okręg. obecnie gmachu c.i k. Komendy powiatowej w pokoju zjaty przez żołnierzy. Razem w ilości 12 fur.
- 3./ Akta wydz. budowlanego b.rządu gubern. piotrk., zebrane w magistracie celem rozsyłania ich pomiędzy poszczególne miasta gub. piotrkowskiej. Rozsyłanie to zostało wstrzymane i akta zabrane i umieszczone w pomienionym lokalu./ w ilości 1 samochodu ciężarowego /przeszło 2 tonny/ około 7500 sztuk./

Zamki wzmocniono, klucze oddano kierownikowi drukarni chorążemu P.K.P. Hilchenowi i sierżantowi Ambroziewiczowi.

II. Ul. Sienkiewicza Nr. 12. Dom w którym mieścił się oddział Szpitala Cz. Krzyża. W suterrenach tego domu w 2 ubikacjach znajdują się akta b.rządu gubern. piotrk. Lokal zamknięty i zabezpieczony.

III. Gmach b.ros. Sądu Okręg. dawn. c.i k. Komendy obwodowej. Ul. Kaliska. W prawym skrzydle od wejścia w suterrenach znajduje się archiwum b.Sądu Okręg. Zamknięte i zabezpieczone. Akta złożone na półkach.

W tymże gmachu w wydziale techn. c.i k. Kom. obwodowej znajdują się w jednej szafie zamkniętej akta Banku Włościańskiego.

Akta bieżące Sądu Okręg. zabrano do użytku K.P. Sądu Okręg. na ul. Bykowskiej N. 77. Bibliotekę zabrało Tow. Prawnicze.

Wielki sędzia p. s. Wapł sch 211.

IV. W gmachu Hypoteki znajdują się akta hypoteczne./są one w użyciu bieżącym./

V. Al.3-go maja Nr.21. Gmach b.Izby Skarbowej zajęty obecnie przez wojsko. W suterenach urządzone archiwum.Izby Skarb.Piotrk. Akta złożone na półkach. Zamknięte i zabezpieczone.

VI. Ul.Bykowska Nr.77. Gmach b.Banku Włościańskiego, obecnie K.P.Sądu Okręgowego. W suterenach złożone akta b.Banku Włośc. Część odnosząca się do powiatów okup.niemieckiej zabrał w maju r.b. oblt.Schütze do Warszawy na ul.Kredytową 9. Finanz-Abteilung G.G.W.

Widziałem tam nieco aktów kanc.nacz.pow.Piotrk.i wydziału śledczego policji piotrk.

Klucze są u p.Rogosińskiego w o.i k. Komendzie.

VII. Ul.Sienkiewicza 8. * 2 pokojach na wysokim parterze złożone są akta komisarza włościańskiego. W szafach i na podłodze. Część tych aktów znajdowała się na strychu tegoż domu skąd została przeniesiona do pomieszczeń 2 pokojów.

Klucze zostały oddane p.Magierze dyr.państw. semin.naucz.żeńsk.w Piotrkowie.

Prócz tego na strychu były dwie szafy na akta. Jedna z nich została oddana do czasowego użytku p.Przepięciowi naucz.szkoły im.Tad.Kościuszki, mieszczącej się w tymże samym domu.Druga została na strychu pod opieką tegoż p.Przepięcia.Odpowiedni protokół sporządzono. Patrz annexa.

VIII. Ul.Stronczyńskiego.Gmach Państw.Seminaryum naucz.^{on}żeńsk.Złożone tam w suterenie w jednym pokoju:1/akta Wydz.Weterynaryjnego b.rządu gubern.piotrk. w ilości 2 fur, które przewieziono ze strychu w gmachu magistratu.2/akta b.inspektora fabrycznego gub.piotrk., które przewieziono z piwnicy domu Nr.65 przy ul.Bykowskiej, należącego do p.Majcherskiego.Zabrano też z tejże piwnicy półki na akta.Reszta półek i 2 stoły zostały w tejże piwnicy,opiekę nad nimi oddano p.Majcherskiemu,przyczem spisano odpowiedni protokół.Patrz annexa.

Klucze do lokalu gdzie złożono akta oddano dyr.Państw.Sem.naucz.żeńskiego D-owi Magierze przy spisaniu odpowiedniego protokołu./Patrz annexa/

IX. W gmachu więzienia /róg Bykowskiej i Rycerskiej/ złożone są akta więzienne w zamkniętym i zabezpieczonym lokalu.

X. W gmachu po-domonikańskim /przy pl.Kościuszki/ gdzie się mieści szkoła żeńska p.Źrzińskiej znajdują się w pokoju na parterze i częściowo w gmachu sem.naucz.żeńsk. akta i książki Dyrekcji szkolnej.

Klucze u Inspektora Szkolnego p.Statkiewicza.

XI. W gmachu po-pijarskim, gdzie obecnie mieści się gimnazjum polskie, złożone są archiwum i biblioteka gimnazjalne.

XII. W gmachu Magistratu w jednym z pokoiów w oficynie na parterze i na strychu znajduje się archiwum miejskie.

Archiwa zaginione.

1. Archiwum Nacz.powiatu Piotrk. mieściło się na ul.3 maja Nr.17.Dom zajęty przez wojsko. W 1916 r.o.i k.Komenda obwodowa, według informacji gospodarza lokalu feldwebela, wysłała akta jako makulaturę.Prawdopodobnie zostało to uratowane przez por.Sarugę w Strzemieszycach i wysłane do Krakowa, gdzie złożone są 3 wagony aktów na Zamku na Wawelu.Poszczególne fascykuly widziałem w archiwum b.Banku Włoc. /Patrz punkt IV./

2. Archiwum Sądu pokoju. Było na ul.Rokoszyckiej róg ul.Tomickiego.Według informacji stróża domu część zniszczona przez wojsko, resztę zabrano do K.P.Sądu pokoju na ul.3 maja .

3. Piotrk.kantor Banku Państwa. Był na ul.Kaliskiej róg Legionów.Według inform. gospodarza lokalu feldwebela aktów śladnych niema. Gmach zajęty przez wojsko.

4. Archiwum Urzędu policji. Mieściło się na ul.Bykowskiej 52. Według inform. mieszkańców i gospodyni domu zniszczone przez wojsko. Została jeno wielka skrzynia do aktów i poparta kasa ogniotrwała. Poszczególne fascykuly widziałem w archiwum b.Banku Włoc. Bykowska 77. Patrz punkt IV.

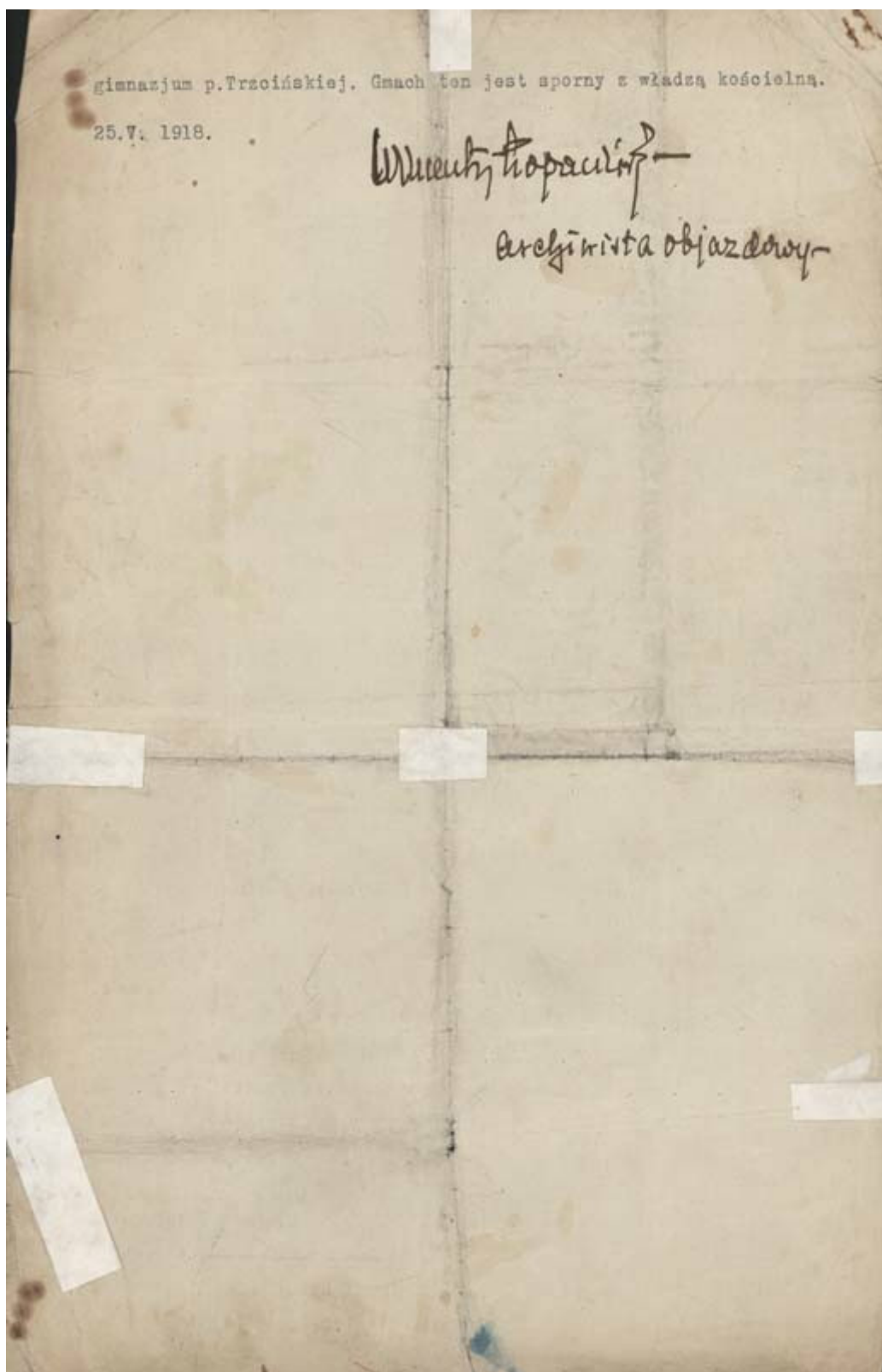
5. Archiwum insp. podatkowego było na ul.Legionów w domu Pętkowskiego /willa Wanda/. Dom zajęty częściowo przez wojsko.Wedle inform. żołnierzy niema.

6. Archiwum gub.urzędu żandarmskiego. Było na Kaliskiej 26.II p.Wedle informacji właścicielki domu p.Mystkowskiej lokal był zajęty przez legionistów i austriaków. Według inform.legionistów /sierżant Ambrosiewicz w drukarni H.K.W. Byk.71./ zabrane do Krakowa /wie o tem dr.Kot i prof.Tokarz./

Część widziałem w arch.gubern. Byk.71.Patrz punkt I.

7. Arch.pow.urz.żand. Znajdowało się na ul.Bykowskiej Nr.39. Według informacji właściciela domu dr-a Nowierskiego zostało zabrane przez samychże żandarmów.

Co się tyczy gmachu, w którymby można czasem umieścić archiwum centralne Piotrkowa to nadawałby się na ten cel Zamek zajęty obecnie przez wojsko, któreby jednak można stamtąd usunąć bez zbytich trudności,jakkolwiek gmach ten skądinąd b.odpowiedni byłby może nieco zanęży, lub gmach po-Dominikański przy ul.Kościuski 1.5,gdzie mieści się obecnie

Sprawozdanie dr. Wincentego Łopacińskiego, archiwisty objazdowego, z „wycieczki archiwalnej” do Piotrkowa w dniach 12-23 maja 1918 r.

Protokół

Z przewiezienia aktów inspektora fabrycznego byłego rządu gubernialnego rosyjskiego w Piotrkowie.-

Archiwum umieszczone w ubikacjach domu przy ul. Bykowskiej l. 65 zostało przeniesione przez p.Orkisz do suteryn tegoż domu lipiec 1915 r. skąd dopiero dn.22 maja 1918r. zostało przewiezione na ul.Stronczyńskiego przez D-ra Józefa Serugę porucz., konserwatora zabytków archiwalnych i bibliot. przy generał-gubernatorstwie w Lublinie i D-ra Wincentego Łopacińskiego archiwistę Ministerstwa W.R.i O.P. w Warszawie w ilości 5 fur aktów oraz 1 półkę na akta. Reszta półek w ilości trzy oraz dwa stoły zostają na razie w przechowaniu p.Majcherskiego.-O urządzeniu biurowem może udzielić bliższych wiadomości gospodarz p.Majcherski i p.Orkisz Władysław były sekretarz inspektora fabrycznego w Piotrkowie na ul.Kalińskiej.

Piotrków, dnia 23 maja 1918.

/-/ Dr.J.Seruga

/-/ Dr.Wincenty Łopaciński

Uwaga:

P.Majcherski zaznacza, że czynsz za lokal biurowy nieuregulowany po dzień dzisiejszy.

/-/ J.Majcherski.

Za zgodność z oryginałem

MINISTERSTWO W. R. I O. P.
Biuro Archiwów Państwowych

Dr. Wincenty Łopaciński

Protokół z przewiezienia dokumentacji
inspektora fabrycznego byłego rządu gubernialnego rosyjskiego w Piotrkowie - 1918 r.

Dnia 23 maja 1918 r. szafa z aktów b.komisarza włościańskiego w Piotrkowie została przeniesiona do szkoły im.Tad.Kościuszki przy ul.Sienkiewicza 1.8 i oddana tymczasowo w opiekę p.Dyr. szkoły p.Przepieściowi, z tem zaznaczeniem, że każdej chwili może być przez Wydział Archiwalny przy Ministerstwie W.R.i O.P. w Warszawie z powrotem zabrana.-Szafie z półkami na książki, brak jednej połowy drzwi. W razie naprawy po przedstawieniu rachunku, takowy będzie zwrócony opiekunowi.

Druga szafa na plany znajduje się na strychu powyższego domu i oddana pod opiekę p.Dyr.Przepieściowi.

Piotrków, dnia 23 maja 1918 r.

/-/ J.Przepieść.

/-/ Dr.J.Seruga.

/-/Dr.Wincenty Łopaciński.

Za zgodność z oryginałem

Wincenty Łopaciński
Referent Wydz. A.P.

MINISTERSTWO W. R. i O. P.
Wydział Archiwów Państwowych

Notatka w sprawie szaf do przechowywania dokumentacji - 1918 r.

U zarania niepodległości, w okresie od 1 września do 31 grudnia 1918 r., archiwum w Piotrkowie miało otrzymać

budżet w wysokości 9025 marek. Problemy finansowe kształtującej się wówczas polskiej sieci archiwalnej sugerują, że piotrkowskie archiwum nie podjęło jednak działalności w 1918 r. Na początku stycznia 1919 r. przybył do Piotrkowa z Warszawy Wacław Gizbert Studnicki, któremu MWRiOP powierzyło organizację Archiwum Państwowego w Piotrkowie i stanowisko jego kierownika. Z inicjatywy Studnickiego zamieszczono w prasie apel, aby wszelkie dokumenty znajdujące się w rękach osób prywatnych pozostawionych przez władze i urzędy rosyjskie, austriackie i niemieckie, na terenie byłych guberni piotrkowskiej i kaliskiej przekazywać do archiwum. Notatka zamieszczona w „Dzienniku Narodowym” z dnia 11 stycznia 1919 r. informowała czytelników o podjęciu przez archiwum w Piotrkowie działalności. Jest to zarazem jedyny jak na razie źródłowo udokumentowany fakt potwierdzający rozpoczęcie funkcjonowania Archiwum Państwowego w Piotrkowie w 1919 r.

Budżet Archiwum w Piotrkowie na okres czasu od 1.IX.1918 do 31.XII.1918.	
I. Prace stałe:	
1. Urzędnicy:	
1. Dyrektor Archiwum (VI)	3040.
1. Asystent archiwisty (VIII)	1900.
2. Wózni:	
1 wózni o 190 mk. mies.	760.
II. Różne wydatki osobowe:	
Umundurowanie wóźni	425.
III. Lokal:	
Opał, światło i utrzymanie porządku	1200.
Instalacje i reparacje	1000.
IV. Wydatki biurowe:	
Zakup i reparacja inwentarza	300.
Biblioteka - -	150
Materiały piśmienne	250
	9025.
Projekt budżetu na okres 1.I-30.VI.1919.	
I. Prace stałe:	
1. Urzędnicy: 1 dyrektor archiwum (VI)	4560.
1 asystent archiw. (VIII)	2850.
2. Wózni: 4 wózni	1140
1 strażnik	1050
II. Różne wydatki osobowe:	
Umundurowanie wóźni i strażnika	850
III. Lokal:	
Opał, światło i utrzymanie porządku	1000.
Instalacje i reparacje	1500.
Remont gmachu	10000
V. Wydatki biurowe:	
Materiały kancelaryjne:	750
Pracowni archiwaliów i wydatki z tego	2500
Książki, mapy i piśma	725
	28925.

Projekt pierwszego budżetu Archiwum Państwowego w Piotrkowie na okres 1.09. - 31.12.1918 r.

Dekret z 7 lutego 1919 r. O organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwialiami zastał już placówkę zorganizowaną. Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim obejmowało swym zasięgiem terytorialnym obszar

całego ówczesnego województwa łódzkiego. Pierwszy kierownik archiwum, Wacław Gizbert Studnicki, przystąpił bardzo energicznie do pracy. Jeszcze w styczniu 1919 r. odbył trzy podróże służbowe do Łodzi, Kalisza i Sieradza realizując tym samym postawione mu zadania rozpoznania, rejestracji i zabezpieczenia odnalezionych dokumentów. Z podróży tych, mających charakter bardziej wizytacji niż kontroli choć nazywanych w dokumentach „wycieczkami”, nasuwały się Studnickiemu dwa wnioski. Pierwszy związany był z koniecznością przejmowania wszelkich znalezionych dokumentów do zasobu archiwów, co wynikało z niewłaściwego podejścia, nieuświadomionych w zakresie archiwistyki naczelników różnych urzędów, którzy mieli tendencję szybkiego pozbywania się starych i niepotrzebnych ich zdaniem papierów. Drugi wniosek dotyczył przyszłej obsady etatowej. W jednym ze sprawozdań pisał: (...) *Z całego powyższego sprawozdania jest jeszcze wniosek ogólny: iż etat archiwum państwowego w Piotrkowie jest za szczupły, wobec konieczności rozjazdów do Łodzi, Kalisza, ewentualnie Częstochowy, etc. i czuwaniem wszędzie nad całością, pomieszczeniem, przekazywaniem, podziałem archiwaljów i ich usystematyzowaniem – potrzebni są asystenci, praktykanci i różne siły pomocnicze stałe i dorywcze (...)*. Dzięki tym działaniom dla piotrkowskiego archiwum wyznaczono dodatkowo asystenta archiwalnego dr. Adama Feliksa Próchnika (późniejszego posła i działacza lewicy). Ten jednak nie mógł od razu objąć stanowiska gdyż przebywał w oblężonym Lwowie. List z informacją o swoim spóźnieniu w stawieniu się do pracy wysłał uwaga... **„okazyą lotniczą”**. Przybył on do Piotrkowa na przełomie marca i kwietnia, a zamieszkał w Piotrkowie w budynku przy ulicy Bykowskiej 55. Do lipca 1919 r. zastępował on nieobecnego wówczas Wacława G. Studnickiego (skierowanego w tym czasie do Wilna) pełniąc obowiązki kierownika archiwum. Następnie w okresie 1 lipca 1919 r. do 30 kwietnia 1921 r. dr Adam Próchnik pełnił obowiązki dyrektora, a od 1 maja 1921 r. został mianowany dyrektorem Archiwum Państwowego w Piotrkowie.

89/14

Lwów, 14 marca 1919 r.

Szanowny Panie!

Otrzymałem w Dykiale archiwalnym Ministerstwa W. R. i O. P. zawiadomienie, że zostatem mianowany asystentem archiwum w Piotrkowie. Natychmiast udałem się do Lwowa celem zlikwidowania swych stosunków wojskowych i prywatnych, jedynkowoi znany S. P. Panu zapewne zbieg okoliczności spowodował, że już ze Lwowa wyjeżdżać nie możemy i obecnie oczekujemy chwili odkrycia Komunikacji z zachodem, w tym celu aby pierwszego pociągiem, który będzie mógł wyruszyć udać się do Piotrkowa celem objęcia służby.

Spodziewam się, że za kilka dni
będzie to już możliwe. Po pierwsze
jednak Sz. Pano jako dyrektora
archiwum zawiadomic o wynikach
tej z niekoleżnych ode mnie warunków
kół przychylnie mego spóźnienia
się.

Z wysokim szacunkiem
Dr Adam Próchnik

List obecny wysyłem skrzynką
lotniczą.

List dr. Adama F. Próchnika do Wacława G. Studnickiego, pierwszego kierownika archiwum
w sprawie okoliczności podjęcia pracy w Piotrkowie, przesłany ze Lwowa „okazją lotniczą” w marcu 1919 r.

Dr Adam Feliks Próchnik (1892-1942).

Wszystkie inspekcje archiwistów objazdowych poprzedzane były pismami kierowanymi do właściwych władz wraz z prośbą o rozpowszechnienie informacji w prasie lokalnej. Tak było, np. w czasie wizyty Studnickiego w Częstochowie, która miała miejsce 31 marca 1919 r., kiedy to na łamach „Gońca Częstochowskiego” i „Kurierza Częstochowskiego” ukazały się stosowne notatki o powyższym. W swoim raporcie z dnia 3 kwietnia 1919 r., m.in. odnośnie dokumentów, które pozostały po okresie okupacji niemieckiej w Częstochowie pisał: (...) *Akta po okupacji niemieckiej znajdujące się w lokalu zajęтым obecnie przez dowództwo 27 pułku piechoty zostały w znacznej części zniszczone. Pułkownik b. oficer wojsk rosyjskich uważał te akta za „chłam” (śmiecie), tylko coś uratował porucznik legionista polski p. Michalski (...).* Przebywając w Częstochowie Studnicki przejrzał m.in. dokumenty złożone na strychu jednego z domów zamieszkiwanego przez ówczesnego wiceprezydenta miasta. Właścicielka domu - Januszevska, przekazała Studnickiemu informację, że sama jakoby słyszała od Rosjanina - sędziego śledczego Sądu Wojennego, który dom ten wcześniej zajmował, że najważniejsze dokumenty odesłał do Rosji. Pozostałe stanowiły prawdopodobnie, jego podręczną prywatną bibliotekę. Dogłębne rozpoznanie tych materiałów Studnickiemu utrudniała ciasnota panująca na strychu i brak dobrego oświetlenia. W trakcie przeglądania akt zmuszony był on do używania latarki elektrycznej. W sprawozdaniach z wizyt Studnicki sugerował o wystąpienie z okólnikiem do władz różnych szczebli, który zobowiązywałby wszystkie ministerstwa do nakazania podległym urzędom i instytucjom, aby te nie niszczyły akt bez wcześniejszego porozumienia z przedstawicielem archiwum państwowego.

94/30

MAGISTRAT
MIASTA CZĘSTOCHOWY,

Nb I-486

W odpowiedzi prosimy
poważyć się na ten Nb

Częstochowa, dnia 6 marca 1919 roku.--

Do Redakcji 1/. "Gońca Częstochowskiego" i

2/. "Kurjera Częstochowskiego",

w miejscu.--

Magistrat m. Częstochowy prosi o umieszczenie w "Kronice gazety poniższej korespondencji:

Na mocy dekretu "O organizacji archiwów państwowych i o utworzone zostało w m. Piotrkowie miejscowe Archiwum Państwowe, opiece nad archiwami", centralizujące wszystkie archiwa państwowe po b. urzędach państwowych polskich i obcych w obrebie b. gub. Piotrkowskiej i Kaliskiej.

Pragnąc zabezpieczyć i uchronić archiwa, pozostałe po władzach rosyjskich i niemieckich od zniszczenia, Magistrat uprzejmie prosi instytucje i osoby prywatne, któreby były w posiadaniu lub wiedziały o miejscu znajdowania się tych archiwów, lub chociażby ich resztek, o łaskawe zgłoszenie tych wiadomości do Magistratu, który ze swej strony przedsięwzięcie środki zabezpieczenia i zawiadomi o tem Kierownika Archiwum Państwowego w Piotrkowie/.

NADBurmistrz *R. Jarmutowski*

La zgodności -

Kierownik Wydziału

Pismo magistratu miasta Częstochowy w sprawie ogłoszeń prasowych dotyczących powstania Archiwum Państwowego w Piotrkowie i zabezpieczania dokumentacji - 1919 r.

Już po objęciu stanowiska archiwisty Adam Próchnik zwracał się wielokrotnie do komisariatów rządowych większych miast województwa, m.in. Łodzi, Radomska i Piotrkowa z prośbą o opublikowanie wezwań do mieszkańców, w których

nakazywano zwrot do Archiwum Państwowego w Piotrkowie wszelkich dokumentów po władzach i instytucjach zaborczych i okupacyjnych, pozostających nadal bez odpowiedniego nadzoru bądź w rękach prywatnych. Zobowiązane do tego były również osoby prywatne, którym nakazano zwrot znajdujących się w ich posiadaniu dokumentów. Dochodziło też do sytuacji, w których interweniowała policja, konfiskując odnalezione materiały. Przykładem takich działań była interwencja u kupca Józefa Słamy, który w dokumenty Żelowskiego Urzędu Pocztowego pakował sprzedawane towary. Tłumaczył, że akta zakupił podczas aukcji urządzonej przez żandarmerię niemiecką, a od archiwum domagał się w związku z ich konfiskatą stosownego odszkodowania. Dla odmiany właściciel sklepu niejaki Józef Pietrusiewicz, z akt Rządu Gubernialnego Piotrkowskiego wyrabiał papierowe torby na cukierki. Podejmowane wysiłki zaczęły odnosić lepszy skutek, niż miało to miejsce wcześniej. Niemal każdego dnia do archiwum napływały pisma zawierające informacje, gdzie znajdują się porzucone materiały lub pisma od urzędów, które zamierzały je przekazać do zasobu piotrkowskiego archiwum. W takich oto okolicznościach kształtował się zasób Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim.

Archiwum Państwowe w Piotrkowie.

No 37

d. 6 marca 1919 r.

Notaryczka 20

Magistrat m. Piotrkowa Wydział
Otrzymało dnia 6/3/1919 r. N. 522

Sprawa b. pilna.

Magistrat miasta Piotrkowa.

Otrzymało dnia 6. 3. 1919

Magistrat m. Piotrkowa
N 2594.

Archiwum Państwowe w Piotrkowie otrzymało
na magazyn archiwalny salę po-cerkiewną w gmachu
po-klasztornym (po-jezuickim i po-pijarskim) gimnazjum
im. Bolesława Chrobrego.

Dowiadując się od p. Dyrektora Gimnazjum, że owa sala
po-cerkiewna jest jakoby późniejszą przybudówką z
czasów rosyjskich. Badać się zatem względować co do
solidności roboty budowniczych rosyjskich i wytzyma-
łości murów w sali po-cerkiewnej, w której mają być
umieszczone akta przedstawiące znaczny ciężar.

Ponieważ przewożenie aktów już się rozpoczęło i
praca wobec powstałych obaw musi być ostrożniejsza,
uprasza Prezesa Magistratu o zdelegowanie
pana Architekta Mijskiego dla zbadania
wyttrzymałości murów b. cerkwi gimnazjalnej w
gmachu po-pijarskim. Sprawa jest bardzo pilna.

pr.

delegacja p. Architekta Mijskiego
dla zbadania wytrzymałości murów
w sali gimnazjum im. Bolesława Chrobrego.

Mag

Wacław Studnicki

Dyrektor Archiwum Państwowego w Piotrkowie.

84/20 III

N

3539

Archiwum Państwowe w Piotrkowie
ul. Rokszycka N 20.

Mury nowej nadbudówki są dostateczne, jednak podłoga b. cekkwi, ułożona na belkach drewnianych, z murowanych niedostatecznie głęboko w mur, nie daje dostatecznej gwarancji na wytrzymałość tak znacz ciężarów.

Wobec powyższego, z punktu widzenia technicznego, sala ta na archiwum nie nadaje się.

Piotrków dn. 8 Marca 1919r.

Prezydent miasta

Mallaszay

Budowniczy miejski

[Signature]

R e f e r e n t

[Signature]

Korespondencja w sprawie pomieszczeń magazynowych dla Archiwum - 1919 r.

DZIENNIK NARODOWY

wychodzi o godz 8-ej rano z wyjątkiem poniedziałków i dni poświęconych

TEATR "VICTORIA"

Początek w dnie powszednie od g.
4 1/2, w dnie świąteczne od g. 3 1/2.

CZARODZIEJKA

Najnowsze i najwspanialsze arcydzieło kinowe ze słynną Lotty Neuman w roli
głównej. Wielki życiowy dramat w 6 ciał aktach.

Nowy program od od soboty do poniedziałku włącznie

Zaprzysiężenie Wojsk Polskich

w Warszawie i Krakowie dn. 13 grudnia
1918 roku
A K T U A L N E

KINO „CZARY” Z CIUPAGĄ NA GIEWONT

Początek w dnie powszednie o g.
5-ej, w dnie świąteczne o g. 3-ej.

Przewyborna farsa sportowa w 5 ciał aktach z ulubieńcem publiczności
Ernestem Lubiczem w roli głównej

Nowy program od piątku do niedzieli włącznie

W pogoni za narzeczoną

Ucieszna farsa w 3-ch aktach z przewy-
bornym komikiem Arnoldem Rieckiem
w roli głównej.

ANONS! Od poniedziałku przepiękny romans z Gunarem Toinaesem
p. t. „ON NAJPIĘKNIEJSZY”

Archiwum Państwowe w Piotrkowie

Na zasadzie art. 44 dekretu z dn. 31 lipca 1918 r. »o organizacji archiwów państwowych i o opiece nad archiwaljami« zostało zaprojektowane utworzenie archiwów państwowych w Piotrkowie, Lublinie i Płocku.

Terytorjum działalności organizującego się obecnie Archiwum Państwowego w Piotrkowie obejmuje dwie b. gubernie — Piotrkowską i Kaliską.

Polska ustawa archiwalna (tymczasowa—do Sejmu) przeprowadza ścisłą centralizację archiwów, wszystkie bowiem archiwa państwowe oddaje pod zarząd jednego tylko ministerstwa — oświaty—i istniejącego przy nim Wydziału Archiwów Państwowych.

O takiej organizacji archiwów nie wie nie tylko nasza szersza publiczność, ale nawet niektóre urzędy nie są dość poinformowane i czasem wydają, przez niedostateczną znajomość ustawy archiwalnej, niezgodne z nią i sprzeczne z jej duchem rozporządzenia.

Rozdrapywanie aktów po byłych urządach rosyjskich pomiędzy poszczególne ministerstwa i urzędy jest niedopuszczalnym,—ustawa archiwalna przewiduje tylko wydzielenie z Archiwum Państwowego tylko t. zw. aktów bieżących do użytku poszczególnych ministrów i urzędów, zachowując cały spadek po archiwach byłych rządów rosyjskich i innych okupacyjnych, w archiwach państwowych, należących do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W Piotrkowie kierownikiem Archiwum Państwowego jest przybyły od kilku dni do naszego miasta p. Wacław Studnicki, do którego (adres tymczasowy — Belzacka 20 m. 6) należy się zwracać we wszelkich sprawach dotyczących archiwów państwowych po byłych urządach rosyjskich, niemieckich i austriackich na terytorjum b. gubernji Piotrkowskiej i Kaliskiej.

Artykuł pt. „Archiwum Państwowe w Piotrkowie” obwieszczający piotrkowianom nowinę o powołaniu do życia archiwum państwowego w ich mieście („Dziennik Narodowy”, nr 8 z dn. 11 stycznia 1919 r., s. 3).

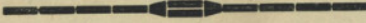
Korespondencja z Dowództwem Okręgu Wojskowego w Piotrkowie w sprawie pomieszczeń na potrzeby Archiwum - 1919 r.

Komisariat Rządowy w Piotrkowie.

L. 22. V. 19.

1

WEZWANIE.

Wzywam wszystkich mieszkańców powiatu, którzy mają jeszcze w swoim posiadaniu **akta, druki, makulatury i książki należące do byłych władz rosyjskich i austro-węgierskich, a więc stanowiące obecnie własność Państwa Polskiego**, aby w przeciągu dni 14 od ogłoszenia niniejszego wezwania zwrócili takowe **Archiwum Państwowemu** w Piotrkowie (Adres Dr. ADAM PRÓCHNIK ul. Bykowska L. 55), uprzedzając iż w razie niezastosowania się do niniejszego wezwania, przedmioty będą poszukiwane w drodze policyjnej, winni zaś będą ścigani sądownie.

Zwraca się przytem uwagę, że przedmioty powyższe znajdują się przeważnie u sklepikarzy, którzy takowe używają do opakowania towarów.

Piotrków, dnia 30 maja 1919 r.

Komisarz Rządowy:

w. z. KOLARZOWSKI, w. r.

Plakat wzywający do przekazywania dokumentacji do Archiwum - 1919 r.

274/20. nr 19

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

WYDZIAŁ ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

Do Pana

WARSZAWA,

tcz. zastępcy Dyrektora

DN. 18 lipca 1919 r.

Archiwum Państwowe w Piotrkowie

Nr 8516/10314/19.

D-ra Adama Próchnika.

W odpowiedziach należy powoływać się na Nr powyższy.

W odpowiedzi na raport Pana z dn. 10/VII r.b. Nr. 262/19 Wydział Archiwów Państwowych komunikuje: 1/ wobec nieobecności p. Studnickiego, wyjazdu Pana z Piotrkowa są niemożliwe; odpisy raportów p. Studnickiego z wyjazdów do Kalisza, Łodzi i Częstochowy zostaną Pana wysłane w miarę ich przepisania. Sprawy zabezpieczania archiwaliów na terytorjum b. gubernji piotrkowskiej i kaliskiej zajmować się będą nadal, jak dotąd archiwisci objazdowi. 2/ o zmianie stróża Wydział Finansowy został zawiadomiony.

3/ Pobory za lipiec wedle informacji Wydziału Finansowego zostały do Piotrkowa wysłane.

4/ O przesyłaniu półek z Warszawy do Piotrkowa niema mowy. Należy je zamówić na miejscu. Pewna znaczniejsza kwota na ten cel została wstawiona w preliminarzu budżet. na II-e półrocze. Byłoby wskazane, aby Pan możliwie szybko przysłał kosztorys na półki. Tego rodzaju wydatki pokrywa się z pozycjina zakup i reparacje inwentarza.

5/ W sprawie lokalu 5 pokojowego Wydział Archiwów Państwowych już telegraficznie wyraził swą zgodę. Należy jednak podać wysokość czynszu, jakiby musiało Archiwum opłacać za część tego lokalu. W preliminarzu budż. na II-e półrocze przewidziano pewną sumę na tego rodzaju wydatki.

6/ Wydział Budowlany oświadczył, że jego przedstawiciel będzie w Piotrkowie dopiero w sierpniu. Należy więc na miejscu zasięgnąć rady fachowej u inżyniera powiatowego, lub miejskiego, lub u prywatnego przedsiębiorcy, wreszcie u jakiegokolwiek osoby kompetentnej. Ewentualnie wydatki pokryć można z przyznanego Panu awansu z pozycji instalacje i reparacje mk.500. Tego rodzaju sprawy w ogóle powinny być załatwiane na miejscu bez odwoływania się do władz

warszawskich.

Kierownik Wydziału

JG./MK.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

WYDZIAŁ ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

WARSZAWA,

DN. 19 września 1921 r.

906-A/21

Do Pana

Dyrektora Archiwum Państwowego

w Piotrkowie

W odpowiedziach należy powoływać się na № powyższy.

Odpowiedź na pismo z 2.IX.r.b.Nr.143/21.
W sprawie inwentarza majątku archiwalnego.

Wydział Archiwów Państwowych zawiadamia, że spisanie inwentarza majątku archiwalnego, objętego w Piotrkowie przez władze polskie po zniesieniu okupacji jest konieczne. Spis taki po wykończeniu zechce Pan Dyrektor przesłać do Wydziału Archiwów Państwowych.

KIEROWNIK WYDZIAŁU ARCHIWÓW

PAŃSTWOWYCH

w/2 *Abdybary*

Lp. 176/28. IX 21.

11304

Pismo w sprawie spisu inwentarza majątku archiwalnego - 1921 r.

l.p. 33-35

Wykaz
lokali w domach prywatnych zajętych
przez Archiwum Państwowe w Piotrkowie

1. Nr lok.	2. Miejscowość	3. Ulica i nr lokalu i polowy domu	4. Nazwa własna	5. Opis lokalu	6. Przebieg wystawy lokali	7. Cena miesięczna	8. Data oddania do użytku	9. Nr j.c. i jakiej celi	10. Nazwa właściciela	11. Nazwa zajmującego	12. Uwagi
1.	Piotrków	Bożykowska Nr. 233 p. 55	Archiwum Państwowe w Piotrkowie	Parter, 1 pokój o 2 oknach, 1 pokój o łoknie, 1 przedpokój		9200 zł.	1/11 1920	B. Krawczyński	Własna umowa		
2.	Piotrków	Bożykowska Nr. 233 p. 55	Archiwum Państwowe w Piotrkowie	2 piętro, 2 pokoje o 2 oknach, 2 pokoje o łoknie, 1 przedpokój, 1 kuchnia		9200 zł.	1/11 1919	B. Krawczyński	Własna umowa		
3.	Piotrków	Bożykowska Nr. 233 p. 41	Archiwum Państwowe w Piotrkowie	Podłoga Suter, 5 pokoi o 2 oknach, 2 pokoje o łoknie, przedpokój, - parter 1 pokój o łoknie		3355 zł.	jeszcze do wstąpienia rozprawy	Archiwum	Własna umowa		Cena lokalu z 1. 1919, 942 z 1. 1922 z 1. 1922 z 1. 1922 z 1. 1922

Wykaz lokali w domach prywatnych zajmowanych przez Archiwum Państwowe w Piotrkowie - 1919-1922.

Tablica urzędowa Archiwum Państwowego w Piotrkowie z okresu międzywojennego.

Boczne skrzydło Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim
- od 1939 roku siedziba Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim – ul. Toruńska 4.

Zapraszamy do zapoznania się z naszą wystawą, zaś więcej informacji na temat początków Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim odnaleźć można m.in. w następujących publikacjach:

- Łapiński K., *Początki Archiwum Państwowego w Piotrkowie*, „Archiwum i badania nad dziejami regionu” 1999, z. 2, s. 43-49;
- Matuszak T., *Archiwalia piotrkowskie w czasie I wojny światowej*, „Piotrkowskie Zeszyty Historyczne” 2005/2006, T. 7-8, s. 195-203;
- Matuszak T., *Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim 1919-1951*, Piotrków Trybunalski – Radzyń Podlaski 2009;
- Matuszak T., *Organizacja i funkcjonowanie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim w latach 1919-1939*, „Piotrkowskie Zeszyty Historyczne” 2010, t. 11, s. 61-79.